

اولین بانک در ایران

۱ مرداد ۱۳۹۳ ساعت ۱۵:۵۶

پیداست که با فرمانروایی کورش اقتصاد ایران وارد مرحله ی نوین و جهانی خود شد، که تا فروپاشی حکومت ساسانیان، روند عمومی آن کم و بیش دست نخورده ماند. گشودن لیدی، کشور ثروتمندی که مردمش به مبتکران ضرب سکه شهرت دارند و گشودن بابل، یکی از معدود باراندازها و بازارهای کهن بین المللی، ایران را، از سند تا مدیترانه، به بزرگترین مرکز اقتصادی جهان باستان تبدیل کرده بود.

یک لوح باستانی بابلی که یک سال پس از فتح بابل توسط کوروش، در همدان مورد بازدید و بازیابی قرار گرفت نشان می دهد که ۵۳۷ سال قبل از میلاد مسیح(ع) شخصی به نام «تادانو» که گویا از مسئولان مالی شهر هگمتانه (پایتخت همدان در دوره مادها) بوده است مبلغ یک پوند و نیم نقره به ارزش سکه های نیم سیکلی به شخصی به نام «آیتی مردوک بالاتو» پسر شخصی به نام «بنواهه» وام داده است که او موظف بوده است چند ماه بعد- به نرخی که آن زمان در بابل رواج داشت- به همراه ۳۹ قنطار شاخه های خشک خرما و یک سیکل سیم دوازده (قا) خرما- این وام و بهره محاسبه شده اش را پس بدهد.

البته شواهد و اسناد و مدارک دیگری که شبیه همین لوح های گلی است نیز حکایت از اوضاع مرتب اقتصادی و مالی و نوعی نظم بانکی در این شهر دارد.

سندی که نشانگر اهدای یک وام بانکی به شخصی است در شهر «آگاماتو» یا همان اکباتان نوشته شده و بنابر شواهد تاریخی، «آیتی مردوک بالاتو» خود رئیس بزرگترین بانک بابل بوده که شرکت مالی و اقتصادی هم به نام شرکت «آگیبی و پسران» را داشته است. این اسناد مربوط به زمان کوروش کبیر و کمبوجیه است.

بانک‌های پیش از میلاد مسیح(ع)

با استناد به این شواهد می‌توان یادآور شد، بانکداری قرن‌ها پیش از میلاد حضرت مسیح(ع) در بسیاری از نقاط جهان رونق داشته است، گرچه بسیاری بر این عقیده‌اند که آغازگر حرفه بانکداری در جهان، صرافان بوده‌اند که با تعیین عیار فلزات قیمتی، موجب سهولت مبادله آنها با کالاها شده یا با جلب اعتماد مردم و صدور اسناد تعهد توانستند امانت‌دار اموال تجاری مردم شوند.

تداوم این نوع تجارت مردمی به یاری و حمایت همان صرافان امکانپذیر شد، اما مبادله کالا و رواج دادوستد نیاز به ابزارهایی برای پرداختن داشت که در تعیین ارزش و امکان سنجش انواع کالاها و خدمات، مورد قبول همه باشد و مردم مطمئن باشند که در صورت وقوع خطرات ناشی از جابه‌جایی فلزات قیمتی، سرمایه آنها امن باشد و کم‌کم روش‌هایی متداول شد که براساس آن، سهولت در عملیات صرافی‌ها ایجاد کرد و نیز زمینه کسب وام و حمایت‌های اعتباری را توسط صنف صرافان ایجاد کرد و این موضوع در واقع سرآغاز بانکداری و ایجاد موسسات بانکداری در جهان است.

البته برخی منابع تاریخی نوشته‌اند، مردم یونان باستان، روم، بابل و چین نیز اموال خود را در معابد و اماکن مقدس خودشان به افرادی که مورد اطمینان و اعتماد آنها بود، می‌سپردند و گاه حفظ و نگهداری از اموال آنها به عهده روحانیون معابد بود و به همین دلیل، عده‌ای در جوامع باستانی آن روزگار به این صرافت افتادند، جایگاهی امن و مورد اعتماد برای حفظ و نگهداری اموال آنها فراهم کنند؛ جایی که بتوان در قبال سپرده‌ها به آنان سود نیز پردازند.

این عده در واقع می‌خواستند با معابد رقابت کنند و به این دلیل است که نوشته‌اند قدمت بانکداری در چین به شش قرن پیش از میلاد برمی‌گردد و بعدها با اختراع کاغذ در ۱۰۵ سال پس از میلاد مسیح، وارد مرحله جدیدی از بانکداری شد.

در ایران نیز پیش از آغاز سلسله هخامنشی، بانکداری به طرز ابتدایی مرسوم شد، البته در انحصار شاهزادگان و معابد بود، اما همزمان با اوج سلسله هخامنشیان، اقتصاد ایران وارد مرحله جدیدی شد که عواملی نظیر فتح «لیدی»- کشوری ثروتمند که مردمانش در آن روزگار به ضرب سکه شهرت داشتند- و نیز فتح بابل به‌عنوان یکی از بازارهای بین‌المللی آن روزگار که در «قوانین حمورابی» مقرراتی ویژه برای پرداخت وام و قبول سپرده‌های تجاری داشت، در آن بی‌تاثیر نبود. در این روزگار، بازرگانی ایران رونق و پول مسکوک رواج یافت و ایران را- از سند تا مدیترانه- به بزرگترین مرکز اقتصادی جهان باستان تبدیل کرد.

نخستین بانک‌های ایران باستان

در روزگار هخامنشیان، بانک‌هایی خصوصی نظیر بانک‌های «اگیبی و پسران» و «مورشو و پسران» برای نخستین بار هویت رسمی یافتند. بنیانگذار بانک اگیبی، شخصی به نام «یعقوب» بوده و دامنه فعالیت این بانک بسیار وسیع بود و به عملیات بانکی امروزی شباهت داشت.

بانک‌های خصوصی دوره هخامنشیان به عملیات رهنی و کارگشایی مشغول بودند، قبول سپرده کرده و وام می‌دادند. مشتریان آن بانک‌ها حساب جاری داشته و از «چک» نیز استفاده می‌کرده‌اند و بانک‌های هخامنشی سرمایه‌های خود را در توسعه مستغلات، مزارع، بردگان، رمه و گله‌داری، آبیاری، ماهیگیری و ساخت کشتی‌های تجاری به کار می‌انداختند و بانک «اگیبی» علاوه بر این، برای دولت مرکزی هخامنشیان مالیات و خراج سالانه جمع‌آوری می‌کرد.

قدیمی‌ترین بانک (= بنگاه مالی) شناخته شده در زمان کورش بزرگ، به بانک «اگیبی و پسران» مشهور بود. درباره‌ی این سازمان مالی نیز آگاهی‌های ما، به سبب نبود خط از درون خاک ایران نیست. با بنیانگذاری شاهنشاهی هخامنشی و جهان‌گشایی کورش و برقراری آرامش و امنیت در آبادی‌ها و راه‌ها و همچنین آغاز رونق نقش سکه، شبه بانکداری نیز، که از هزاره ی دوم پیش از میلاد در بین‌النهرین تا حدودی شناخته شده بود، وارد مرحله‌ی نوینی شد.

معمولا کارهای مالی را معبدها به عهده داشتند، اما از اواخر سده هفت پیش از میلاد که با فروپاشی یا ضعف حکومت‌های بین‌النهرین، معبدها توانایی پرداختن به امور مالی را از دست دادند، این شبه بانک‌ها شکل جدی‌تری پیدا کردند. این بانک‌ها نخست فقط وام می‌دادند و برای وام، گروهی قابل توجهی، مانند زمین کشاورزی یا برده برای بهره برداری و بهره‌کشی، در اختیار بانک قرار می‌گرفت.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۲۷۵۹۱/ایران-بانک-اولیه/>